

/ [Yleiskirjeet](#) / [2021](#) / Oppivelvollisuuden laajentaminen

[På svenska](#)

Yleiskirje 3/2021, 4.1.2021, Minna Antila

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Uusi oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tulee voimaan 1.8.2021. Sen myötä oppivelvollisuus laajenee ja toisen asteen opinnoista tulee maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille.

Oppivelvollisuuden laajennus tulee voimaan ikäluokka kerrallaan. Oppivelvollisuuden laajennus koskee kaikkia niitä nuoria, jotka suorittavat perusopetuksen oppimäärää oppivelvollisina 1.1.2021 ja tämän jälkeen. Jos perusopetuslain mukainen oppivelvollisuus on päättynyt ennen 1.1.2021, henkilö ei tule oppivelvollisuuden laajentumisen piiriin.

Oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuutta sekä perusopetuksen järjestäjän hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat oppivelvollisuuslain säännökset tulivat voimaan jo 1.1.2021. Käytännössä tämä tarkoittaa, että velvollisuus hakeutua ja jatkaa perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa koskee jo keväällä 2021 perusopetuksen päättäviä oppivelvollisia.

Samassa yhteydessä on muutettu myös perusopetuslakia (1216/2020), lukiolakia (1217/2020), ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (1218/2020), vapaasta sivistystyöstä annettua lakia (1219/2020), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1220/2020), valtakunnallisesta opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia (1221/2020), opintotukilaki (1222/2020), koulumatkatukilakia (1223/2020), ylioppilastutkinnosta annettua lakia (1224/2020), nuorisolakia (1232/2020) sekä eräitä muita lakeja. Pääsääntöisesti nämä lakimuutokset tulevat voimaan 1.8.2021 lukien.

Lisäksi on annettu uusi laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020), joka tulee voimaan 1.8.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestetään vasta 1.8.2022 lukien. Lukuvuonna 2021-2022 perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta voi suorittaa vielä perusopetuslain mukaisessa lisäopetuksessa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Perusopetuslaista, lukiolaista ja ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista on kumottu em. koulutusmuotoja koskevat säännökset 1.8.2022 lukien. Koulutukset yhdistetään uudeksi tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi, jossa perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta voi suorittaa 1.8.2022 lukien. Koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen järjestämislupaa. Kunnat voivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tietyin edellytyksen ilman lupaa. Koulutuksen järjestäminen on kunnalle vapaaehtoista. Tässä yleiskirjeessä ei käsitellä tarkemmin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia.

Vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (1219/2020) on lisätty uusi 7 a luku, jossa säädetään oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Kyse on kansanopistojen ylläpitäjille uudesta koulutusmuodosta. Tässä yleiskirjeessä ei käsitellä tätä koulutusmuotoa tarkemmin.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1225/2020) soveltamisalaa on laajennettu siten, että kaikki oppivelvollisuuttaan suorittavat opiskelijat ovat sen piirissä. Samalla myös oppilaitoksen sijaintikunnan velvollisuus järjestää opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita laajenee.

Edellä mainituilla lakimuutoksilla toteutetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskeva uudistus. Uudistus tuo sekä kunnille että koulutuksen järjestäjille uusia tehtäviä ja velvoitteita, joista keskeisimpiä selostetaan tässä yleiskirjeessä.

On tärkeää, että kunta perusopetuksen järjestäjänä, asuinkuntana ja eri koulutusmuotojen järjestäjänä tunnistaa eri roolit ja kunnalle eri rooleissa säädetyt uudet tehtävät ja velvoitteet. Lainsäädännön ohella kunnan hallintosäännön mukaisesti määräytyy kunnassa se, minkä viranomaisen vastuulle ja alaisuuteen esim. perusopetuksen järjestäminen ja perusopetuksen järjestäjälle säädetyt tehtävät kuuluvat. Jatkossa kunnan palvelurakenteen ja hallintosäännön tulee tunnistaa myös asuinkunnalle oppivelvollisuuslaissa säädetyt tehtävät.

Uuteen lainsäädäntöön sisältyy velvoitteita ja tehtäviä, joita ei ole säädetty tietyn viranhaltijan tai toimielimen tehtäväksi. Kuntien, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien on otettava uusien velvoitteiden ja tehtävien ratkaisovaltaa koskevat määräykset hallintosääntöihin. Ratkaisuvallan osalta asiaan kiinnitetään tarkemmin huomioita yleiskirjeen muutoksenhakua koskevassa kohdassa.

Oppivelvollisuuslaki (2014/2020)

Uuteen oppivelvollisuuslakiin on koottu oppivelvollisuutta koskevat säännökset. Samalla perusopetuslakiin sisältyneet oppivelvollisuutta koskevat säännökset on kumottu.

Oppivelvollisuuslaissa (1 luku) säädetään oppivelvollisuudesta, oppivelvollisuuden tavoitteista, oppivelvollisuuden alkamisesta ja päättymisestä. Oppivelvollisia ovat Suomessa vakinaisesti asuvat lapset. Oppivelvollisuuden alkamisajankohta ei muutu, vaan oppivelvollisuus alkaa edelleen pääsääntöisesti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Myös pidennettyä oppivelvollisuutta koskeva sääntely säilyy ennallaan. Keskeinen muutos on se, että oppivelvollisuus päättyy, kun henkilö täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillista koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettun tai ulkomaisen koulutuksen (2 §).

Oppivelvollisuuslaissa (2 luku) säädetään oppivelvollisuuden suorittamisesta.

 Oppivelvollisuuslain (3 §) mukaan oppivelvollisuuden suorittaminen aloitetaan edelleen perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa. Oppivelvollinen voi osallistua myös

perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Keskeinen muutos on se, että oppivelvollisuuden suorittaminen laajenee perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa ja sen jälkeisessä koulutuksessa on lainsäädännöllisesti eriytetty. Kunnan velvollisuudesta järjestää alueellaan asuville perusopetuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisuusikäisille perusopetusta, oppilaan koulupaikan määräytymisestä sekä oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittamisesta, sen alkamisesta ja päättymisestä säädetään edelleen perusopetuslaissa. Perusopetuslakia (1216/2020) on tässä yhteydessä täsmennetty siten, että perusopetuksen suorittaminen ja kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa lähtökohtana on edelleen oppivelvollisen vapaa hakeutumisoikeus. Kunnalla tai muulla koulutuksen järjestäjällä ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää perusopetuksen jälkeistä koulutusta, vaan oikeus koulutuksen järjestämiseen perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään koulutuksen järjestämislupaan tai lainsäädäntöön.

Oppivelvollisuuslaissa (4 §) säädetään niistä koulutuksista, joissa oppivelvollisuuden suorittamista voi perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen jatkaa.

Pääsääntöisesti oppivelvollisuuden suorittamista jatketaan suorittamalla lukiokoulutuksen oppimäärää, ylioppilastutkintoa tai suorittamalla ammatillinen perustutkinto tai ammattitutkinto. Jos perusopetuksen päättäneellä nuorella ei ole vielä valmiuksia siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen, hän voi suorittaa oppivelvollisuuttaan tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa*), kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa tai muissa oppivelvollisuuslain 4 §:ssä säädetyissä koulutuksissa.

Mitä oppivelvollisuuslaissa säädetään koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös opetuksen järjestäjään ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaiseen oppilaitoksen ylläpitäjään, jollei oppivelvollisuuslaissa toisin säädetä.

*) Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestetään vasta 1.8.2022 lukien. Lukuvuonna 2021-2022 oppivelvollisuutta voi suorittaa myös perusopetuslain mukaisessa lisäopetuksessa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Oppivelvollisuuslaissa (5 §) säädetään myös oppivelvollisuuden suorittamisesta eräissä tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun oppivelvolliselta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen ja ruotsin kielen taito tai kun oppivelvollinen ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää sen lukuvuoden päättyessä, sinä vuonna, kun hän täyttää 17 vuotta.

Oppivelvollisuuslaissa ei säädetä oppivelvollisuuden suorittamisen keinoista. Sekä lukiokoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa on mahdollista suorittaa oppivelvollisuutta lain mukaiseen opetukseen osallistumatta. Lukiolakiin on lisätty uusi säännös (36.3 §), jonka mukaan oppivelvollisuutta voidaan suorittaa erityisenä

tutkintona. Myös laki ammatillisesta koulutuksesta (52.6 §) mahdollistaa tutkinnon tai sen osan suorittamisen ilman tutkintokoulutukseen osallistumista. Perusopetuslakiin sisältyy edelleen säännös siitä, että perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot voi hankkia muulla tavalla, kuin osallistumalla perusopetuslain mukaiseen perusopetukseen (26 §). Näissä tilanteissa on kyse oppivelvollisen ja hänen laillisen edustajansa ratkaisusta.

Oppivelvollisuuslaissa (7 §) säädetään oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisperusteista. Sääntely on uutta ja keskeyttämisperusteet koskevat oppivelvollisuuden suorittamista sekä perusopetuksessa että sen jälkeisessä koulutuksessa. Lähtökohtana on aina oppivelvollisen vahva oikeus opiskeluun eikä esim. välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten puute voi olla syynä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiselle. Oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös voidaan tehdä vain oppivelvollisen tai hänen laillisen edustajansa hakemuksesta ja säädettyjen (tiukkojen) edellytysten täyttyessä. Viranomaisaloitteisesti oppivelvollisuutta ei voi keskeyttää. Jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi, koulutuksen järjestäjällä on ilmoitusvelvollisuus oppivelvollisen asuinkunnalle, jolle siirtyy oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu.

Oppivelvollisuuslaissa (8 §) säädetään myös oppivelvollisuuden suorittamisesta opiskeluoikeuden määräaikaisen menettämisen aikana. Säännöstä sovelletaan, kun oppivelvollisuutta suoritetaan perusopetuksen jälkeisessä (4 §) koulutuksessa. Opiskeluoikeuden menettämällä tarkoitetaan opiskelijan määräaikaista erottamista tai opiskeluoikeuden pidättämistä, joista säädetään erikseen kutakin koulutusmuotoa koskevassa laissa. Perusopetuksessa oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään edelleen perusopetuslaissa.

Oppivelvollisuuslaissa (3 luku) säädetään oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevista tahoista, oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuudesta sekä opiskelupaikan osoittamisesta, jos oppivelvollinen ei vapaaehtoisesti hakeudu tai ei saa opiskelupaikkaa perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa.

Oppivelvollisuuslaissa (9 §) säädetään huoltajan valvontavastuusta. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden. Perusopetuslain huoltajan valvontavastuuta koskevat säännökset on tässä yhteydessä kumottu ja oppivelvollisuuslain huoltajan valvontavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan kaikenikäisiin oppivelvollisiin. Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä mahdollisesti määrättävistä sanktioista säädetään oppivelvollisuuslaissa (22 §).

Oppivelvollisuuslaissa (10 §) säädetään oppivelvollisen velvollisuudesta hakeutua perusopetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen. Pääsääntöisesti koulutukseen hakeudutaan perusopetuksen tai 4 §:ssä tarkoitetun ns. nivelvaiheen koulutuksen päättymisen jälkeen kevään yhteishaussa. Oppivelvollisella on velvollisuus hakea uutta opiskelupaikkaa, jos oppivelvollinen aikoo keskeyttää aloittamansa koulutuksen, opintojen suorittaminen päättyy ennen oppivelvollisuuden päättymistä tai oppivelvollinen on muutoin ilman 4 §:ssä tarkoitettua opiskelupaikkaa. Hakeutumisvelvollisuus jatkuu, jos oppivelvollinen ei saa tai vastaanota opiskelupaikkaa.

Pääsääntöisesti oppilaiden ja opiskelijoiden oikeudesta saada opinto-ohjausta ja muuta ohjausta opintojen aikana ja myös jatko-opintoihin hakeutumisessa säädetään eri koulutusmuotoja koskevassa lainsäädännössä. Uuden hakeutumisvelvollisuuden tueksi oppivelvolliselle on oppivelvollisuuslailla (11.5 §) säädetty oikeus saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta. Kyse on opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle säädetyistä uudesta tehtävästä, joka tuli voimaan 1.1.2021.

Tässä yhteydessä perusopetuslakiin (1216/2020) on lisätty uusi 11 a §. Jatkossa sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8. ja 9. vuosiluokalla. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin on lisätty jatko-opintoihin ohjausta koskeva säännös (61 §). Nämä uudet tehtävät tulevat voimaan 1.8.2021.

Oppivelvollisuuslaissa (11 §) säädetään perusopetuksen järjestäjän velvollisuudesta ohjata ja valvoa, että oppivelvollinen täyttää velvollisuutensa hakeutua

perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Samassa yhteydessä nuorisolaista (1232/2020) on kumottu säännös perusopetuksen järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyöstä varten yhteystiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ollut sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppivelvollisuuslain (10 §) mukaan oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan päättymistä tai aikuisten perusopetuksen päättymistä joko valtakunnallisten hakumenettelyiden (yhteishaku) kautta tai muulla tavalla. Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää hakeutumisvelvollisuutensa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että perusopetuksen järjestäjän on seurattava sitä, onko oppivelvollinen hakeutumisessa oppivelvollisuuslain edellyttämään koulutukseen, saako oppivelvollinen opiskelupaikan, ottaako hän sen vastaan ja aloittaako oppivelvollinen siellä koulutuksen.

Perusopetuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisten hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Jos oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot eivät käy ilmi valtakunnallisista rekistereistä, on oppivelvollisen koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimitettava selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta. Perusopetuksen järjestäjän tietojensaantioikeudesta säädetään tarkemmin oppivelvollisuuslaissa (23 §).

Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy kahdella tavalla. Ensinnäkin silloin, kun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa l. kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa oppivelvollisuuslaissa (4 §) tarkoitettuun koulutukseen järjestäjän opiskelijana. Opintojen aloittamisen jälkeen oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy opiskelijan koulutuksen järjestäjälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain ajankohdan, johon mennessä perusopetuksen järjestäjän tulee selvittää, ovatko oppivelvolliset aloittaneet 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Perusopetuksen järjestäjän oppivelvollisuuslain mukainen ohjaus- ja valvontavastuu päättyy viimeistään opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämänä ajankohtana. Käytännössä tämä ajankohta olisi vuosittain elokuun loppupuolella. Jos opetus poikkeuksellisesti päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden päättyessä, päättyy opetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu viimeistään kuukauden kuluttua opetuksen päättymisestä. Jos oppivelvollinen ei edellä tarkoitettuun ajankohtaan mennessä ole aloittanut oppivelvollisuuslain (4 §) mukaisessa koulutuksessa, perusopetuksen järjestäjän velvollisuutensa on ilmoittaa oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle. Lisäksi perusopetuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, ettei oppivelvollinen suorita oppivelvollisuuttaan. Perusopetuksen järjestäjän ilmoituksen jälkeen oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy oppivelvollisen asuinkunnalle.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään perusopetuksen järjestäjälle uusista oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavelvollisuuksista. Tämän lisäksi perusopetuksen järjestäjä voi nuorisolain (1232/2020) nojalla luovuttaa (ei velvollisuutta) nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten yhteystiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ollut sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin mutta nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivän nuorisotyön järjestäminen on kunnalle vapaaehtoista.

Oppivelvollisuuslaissa (11 §) säädetään tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjän ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettun koulutuksen järjestäjän hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuusta. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava oppivelvollisuuslain 4 §:n 1 mom. tarkoitettuun koulutukseen (10.2 §). Näiden nivelvaiheen koulutusten jälkeen oppivelvollisen tulee hakeutua suorittamaan lukion oppimäärää, ylioppilastutkintoa, ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Toinen nivelvaiheen koulutus ei ole enää mahdollinen.

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen opiskelijana oleva oppivelvollinen täyttää hakeutumisvelvollisuutensa eli velvollisuutensa hakeutua ennen koulutuksen päättymistä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Ohjaus- ja valvontavastuu on samankaltainen kuin perusopetuksen päättävien kohdalla eli koulutuksen järjestäjän on seurattava, onko oppivelvollinen hakeutunut koulutukseen, saako oppivelvollinen opiskelupaikan, ottaako hän sen vastaan ja aloittaako siellä koulutuksen.

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy kahdella tavalla. Ensinnäkin silloin, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa, lukio- tai ammatillisen koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Opintojen aloittamisen jälkeen oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy opiskelijan koulutuksen järjestäjälle.

Viimeistään koulutuksen järjestäjän oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu päättyy opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämänä ajankohtana eli vastaavasti kuin perusopetuksessa. Koska nivelvaiheen koulutus voi päättyä myös muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden päättyessä, on laissa säännös myös tätä tilannetta varten. Tällöin koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy viimeistään kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä. Jos oppivelvollinen ei ole edellä tarkoitettuun ajankohtaan mennessä aloittanut oppivelvollisuuslain (4.1 §) mukaisessa koulutuksessa, on koulutuksen järjestäjän ilmoitettava oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle (11.4 §). Lisäksi on ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, ettei oppivelvollinen suorita oppivelvollisuuttaan. Ilmoituksen jälkeen oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy oppivelvollisen asuinkunnalle.

Oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuksen ja jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voi suorittaa oppivelvollisuuttaan kansanopistossa järjestettävässä koulutuksessa siten kuin oppivelvollisuuslain 5.2 §:ssä säädetään. Myös tässä tilanteessa koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu määräytyy oppivelvollisuuslain 11 §:n mukaisesti.

Oppivelvollisuuslaissa (12 §) säädetään koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuusta. Säännös koskee vain perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuden suorittamista. Samassa yhteydessä nuorisolaista (1232/2020) on kumottu säännös koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyöstä varten.

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Opintojen aloittamisella tarkoitetaan opiskelun tosiasiallista aloittamista. Pelkästään opiskelupaikan vastaanottamista ei katsota opintojen aloittamiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu sisältää opintojen edistymisen seurannan ja keskeyttämistilanteessa annettavan ohjauksen. Perusopetuksen järjestäjän velvollisuudesta seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle säädetään edelleen perusopetuslaissa.

Oppivelvollisuuslain (6 §) mukaan oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä oppivelvollisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten pöytäkirjojen piiriin.

Oppivelvollisuuslaissa ei säädetä erillisiä opintopisteisiin tai osaamispisteisiin perustuvia suoritusmääriä opintojen riittävän edistymisen seuraamiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulee seurata, että oppivelvollinen noudattaa henkilökohtaista opintosuunnitelmaansa tai osaamisen kehittämissuunnitelmaansa osallistumalla opetukseen ja suorittamalla opintoja suunnitelmassa mukaisesti. Ilmoitus huoltajalle tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä, jos opiskelijalla on esim. aiheettomia poissaoloja tai hänelle ei kerry opintosuorituksia suunnitelman mukaisesti. Ilmoituksen tekemisen yhteydessä koulutuksen järjestäjän tulee varmistua, että huoltaja myös tosiasiallisesti saa tiedon, esim. käyttämällä tarvittaessa useita erilaisia yhteydenottokeinoja. Huoltajan on tärkeää saada tieto opintojen puutteellisesta edistymisestä, jotta huoltaja voi toteuttaa oppivelvollisuuden suorittamisen valvontavelvollisuuttaan.

Koulutuksen järjestäjällä on ohjaus- ja valvontavastuu myös keskeyttämistilanteissa. Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa. Koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuusta myös niissä tilanteissa, kun oppivelvollinen haluaa suorittaa perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta koulutukseen osallistumatta lukiolain mukaisena erityisenä tutkintona tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista. Erityisen tutkinnon kokeiden toimeenpanosta huolehtiva lukiokoulutuksen järjestäjä ja näytöt vastaanottava ammatillisen koulutuksen järjestäjä vastaa oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta ja valvonnasta. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu kattaa tässäkin tilanteessa opintojen edistymisen seurannan ja keskeyttämistilanteissa annettavan ohjauksen.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään koulutuksen järjestäjälle uusista oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavelvollisuuksista. Tämän lisäksi koulutuksen järjestäjä voi nuorisolain nojalla luovuttaa (ei velvollisuutta) oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten, mutta nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivän nuorisotyön järjestäminen on kunnalle vapaaehtoista.

 Oppivelvollisuuslaissa (13 §) säädetään koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuudesta opiskeluoikeuden päättymiseen ja eronneeksi katsomiseen

liittyvissä tilanteissa. Koulutusta koskevassa lainsäädännössä kuten lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa säädetään opiskelijan opiskeluoikeuden päättymisestä tietyn perustein. Oppivelvollisuuslaki (13.1 §) asettaa koulutuksen järjestäjälle lisävelvoitteen. Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä, onko oppivelvollinen aloittanut uudet oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetut opinnot. Velvollisuus koskee sekä tilanteita, joissa opiskelija katsotaan eronneeksi oman ilmoituksen perusteella, että tilanteita, joissa opiskeluoikeuden menettäminen perustuu poissaoloihin tai opiskeluajan päättymiseen.

Jos oppivelvollinen ei ole aloittanut uusia opintoja, koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäneen oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle sekä ilmoitettava oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (13.1 §). Vastaava ilmoitusvelvollisuus on myös silloin, jos oppivelvollisen opiskeluoikeus on peruutettu ammatillisesta koulutuksen annetun lain nojalla (13.1 §).

Poiketen siitä, mitä muualla koulutusta koskevissa laeissa säädetään, oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, jos oppivelvollinen on aloittanut uudet oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetut opinnot (13.2 §).

Oppivelvollisuuslakiin (14 §) sisältyy säännökset asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuusta. Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu ilmoitus oppivelvollisesta. Ilmoitus oppivelvollisen asuinkunnalle tulee tehdä useiden oppivelvollisuuslain säännösten perusteella. Yleiskirjeen eri kohdissa on käsitelty näitä tilanteita.

Oppivelvollisen asuinkunnan tulee ohjata ja valvoa oppivelvollisuuden suorittamista aina silloin, kun ohjausta ja valvontaa ole säädetty muun toimijan tehtäväksi. Jos oppivelvollisen ohjaus- tai valvontavastuuta ei ole perusopetuslain tai oppivelvollisuuslain mukaisesti säädetty perusopetuksen tai koulutuksen järjestäjälle, asuinkunnalla on aina viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu. Esimerkiksi silloin kun oppivelvollinen ei suorita oppivelvollisuuttaan perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa vaan hankkii perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot muilla tavoin (ns. kotiopetuksessa), asuinkunnalla on oppivelvollisuuslain 11 §:n mukainen ohjaus- ja valvontavastuu siitä, että oppivelvollinen täyttää velvollisuutensa hakeutua perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja aloittaa siellä opinnot.

Asuinkunnan tehtävänä on ohjata oppivelvollista hakeutumaan oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettuun hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Asuinkunnan tulee selvittää oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Jos oppivelvollinen ei ohjauksen jälkeen ole saanut opiskelupaikkaa, viimesijaisena vaihtoehtona asuinkunnan tehtävänä on osoittaa (15 §) oppivelvolliselle opiskelupaikka.

Oppivelvollisuuslaissa oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu on perusopetuslain tavoin säädetty asuinkunnalle, ei kotikunnalle. Lain perustelujen mukaan asuinkunnaksi katsotaan se kunta, jonka alueella oppivelvollinen tosiasiallisten olosuhteiden perusteella asuu. Tavanomaisessa tilanteessa oppivelvollisen asuinkunta on sama kuin väestötietojärjestelmään merkitty kotikuntalain mukainen kotikunta. Väestötietojärjestelmään voidaan merkitä myös henkilön tilapäinen asuinpaikka, mutta asuinkuntaa ei erikseen rekisteröidä. Asuinkunnalla on perusteluissa arvioitu olevan käytännössä paremmat edellytykset oppivelvollisen tavoittamiseen ja hänen tilanteensa selvittämiseen kuin mahdollisesti kaukana opiskelupaikkakunnasta sijaitsevalla kotikunnalla.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa. Tällöin oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy koulutuksen järjestäjälle.

Oppivelvollisuuslaissa (15 §) säädetään asuinkunnan velvollisuudesta osoittaa opiskelupaikka. Viimesijaisena vaihtoehtona asuinkunnan tehtävänä on tehdä päätös opiskelupaikan osoittamisesta, jos oppivelvollinen ei ohjauksen jälkeen ole vapaaehtoisesti hakeutunut koulutukseen tai saanut opiskelupaikkaa perusopetuksen jälkeisessä, oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitetussa, perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Asuinkunta voi osoittaa opiskelupaikan vain tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. *)

Asuinkunnan on soveltuvan opiskelupaikan osoittamisessa otettava huomioon alueen koulutustarjonta, oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet, erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve sekä oppivelvollisen henkilökohtaiset toiveet. Opiskelupaikka tulee osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä järjestettävässä koulutuksessa tai oppivelvollisen henkilökohtaisten toiveiden ja valmiuksien mukaisesti muulla kuin edellä tarkoitetulla kielellä järjestettävässä koulutuksessa.

Asuinkunnan on kuultava oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa ennen asian ratkaisemista.

Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty edellä mainitun (TUVA, TELMA) koulutuksen järjestämislupa, on velvollisuus ottaa opiskelijaksi asuinkunnan sille osoittama oppivelvollinen. Asuinkunnan on ennen asian ratkaisemista kuultava koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa.

Asuinkunta voi osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikan myös asuinkunnan järjestämään tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen on kunnille vapaaehtoinen tehtävä. Kunta voi järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta lakiin perustuen, ilman lupaa. Asuinkunta ei voi osoittaa oppivelvollisen opiskelupaikaksi toisen kunnan vapaaehtoisesti, ilman koulutuksen järjestämislupaa järjestämään tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös on annettava tiedoksi oppivelvolliselle ja hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön vailla lainvoimaa. Oppivelvollisen on aloitettava opinnot hänelle osoitetussa opiskelupaikassa viipymättä. Jos oppivelvollinen ei opintoja aloita, säilyy oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu asuinkunnalla.

*) Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tulee voimaan 1.8.2021 ja sen mukaista koulutusta järjestetään vasta 1.8.2022 lukien. Tätä ennen eli käytännössä lukuvuonna 2021-2022 asuinkunta osoittaa opiskelupaikan vastaavilla periaatteilla ammatillisen koulutukseen valmentavaan koulutukseen, lukiokoulutukseen valmentavaan koulutukseen tai perusopetuslain mukaiseen lisäopetukseen (26.2 §).

Oppivelvollisuuslaissa (4 luku) säädetään koulutuksen maksuttomuudesta.

Oppivelvollisuuden suorittaminen aloitetaan perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa. Oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutuksen maksuttomuus on sisällöltään erilaista perusopetuslaissa tarkoitetussa perusopetuksessa ja perusopetuksen suorittamisen jälkeisessä koulutuksessa. Perusopetukseen ja sen maksuttomuuteen sovelletaan edelleen perusopetuslain maksuttomuutta (31 §, 32 §, 33 §, 34.1 §) koskevia säännöksiä.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään perusopetuksen jälkeisen, oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen maksuttomuudesta (16 §), sen ajallisesta kestosta, maksuttomuuden laajuudesta (17 §), koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta kuulla opetushenkilöstöä ennen opetuksen edellyttämien tarvikkeiden hankintaa (18 §) sekä majoitus- ja matkakorvausten myöntämisestä oppivelvollisille (19-21 §).

Oppivelvollisuuslaissa (16 §) säädetään siitä, milloin opiskelija on oikeutettu oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen.

Oppivelvollisuuslaissa perusopetuksen jälkeisen koulutuksen maksuttomuutta ei ole rajattu oppivelvollisuuteen l. siihen kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta. Oppivelvollisena aloitettu oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on opiskelijalle maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Maksuttomuuden laajuus määräytyy oppivelvollisuuslain 17 §:n mukaisesti.

Oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy kuitenkin jo ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta, jos opiskelija tätä ennen on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon tai niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen

kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuslain (16 §) säädetään maksuttomuuden soveltamisalan rajoituksista ja maksuttomuuteen oikeuttavan ajan pidentämisestä.

Oppivelvollisuuslain 17 §:ssä säädetään maksuttomuuden laajuudesta. Pykälää sovelletaan oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Oppivelvollisuuslain mukaan opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat opiskelijalle maksuttomia (17.1 §). Kyse on koulutuksen järjestäjälle säädetystä uudesta velvoitteesta.

Lain perustelujen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota oppimateriaali ja muut tarvittavat työvälineet opiskelijan käyttöön opiskeluaikana. Oppimateriaalit voidaan tarjota opiskelijoiden käyttöön perinteisinä kirjoina tai digitaalisesti. Työvälineet, -asut ja -aineet voidaan tarjota opiskelijoiden henkilökohtaiseen käyttöön koko opintojen ajaksi tai niitä voi olla tarvittaessa saatavilla oppilaitoksissa. Opiskelijoilla ei ole oikeutta saada näitä itselleen opintojen jälkeen, ellei koulutuksen järjestäjän näin päättä.

Lain perustelujen mukaan lukiokoulutuksessa maksuttomia ovat oppikirjat ja muut opiskelussa tarvittavat materiaalit. Myös opintojen suorittamiseksi tarvittava tietokone ja laskin tai laskinlisenssi olisivat maksuttomia. Ammatillisessa koulutuksessa maksuttomia olisivat lukiokoulutuksen tapaan oppikirjat ja opintojen suorittamiseksi tarvittava tietokone. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa maksuttomia työvälineitä olisivat esimerkiksi kokin veitset, kampaajien sakset ja muut pientyökalut ja maksuttomia työasuja esimerkiksi turvavaatteet, työtakit, suojavaatteet ja työkengät. Maksuttomuuden piiriin kuuluisivat myös tutkinnon suorittamiseksi välttämättömät alakohtaiset pätevyudet ja työelämän lupakortit, kuten työturvallisuuskortti, ensiapukortit, tulityökortti tai hygieniapassi.

Esimerkiksi oppimateriaalien osalta on hyvä huomioda, että niiden hankinnassa tulee noudattaa voimassa olevaa hankintalainsäädäntöä, kuten muidenkin maksuttomien oppimateriaalien osalta.

Oppivelvollisuuslain mukaan maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut soittimet, urheiluvälineet tai muut vastaavat välineet ja tarvikkeet, joita opiskelija voi käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä (17.2 §).

Oppivelvollisuuslain mukaan opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkestä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja (17.3 §). Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (43/2020 vp) korostanut, että maksuja koskeva sääntely voi koskeva vain täydentävää vapaaehtoista toimintaa. Opetuksen tulee olla aina maksutonta. Myös lain perusteluissa on todettu, että maksuja voidaan periä vain opiskelijalle vapaaehtoisesta toiminnasta, joten maksullinen toiminta ei saa olla ainoa mahdollisuus kyseisen kurssin, opintojakson tai tutkinnon osan suorittamiseen. Koulutuksen järjestäjän tulee aina tarjota myös maksuton vaihtoehto, joka opiskelijoiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ei missään tapauksessa saa olla työläämpi tai muutoin vaikeampi suorittaa kuin tarjolla oleva maksullinen vaihtoehto. Koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin tarjota esim. soveltuvia

erikoiskursseja- tai opintojaksoja, joihin sisältyvistä muista kuin opetukseen liittyvistä kustannuksista voitaisiin periä maksuja. Esimerkkeinä tällaisista mainitaan ravintolavierailut tapakasvatuksen yhteydessä tai lentolupakirjan hankinta.

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen maksuttomuudesta ja opintososiaalisista eduista esim. oikeudesta maksuttomaan ruokailuun säädetään lisäksi eri koulutusmuotoja koskeissa laeissa, kuten perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavassa laissa.

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa, koulumatkojen maksuttomuudesta säädetään koulumatkatukilaissa (17.4 §). Kunnalla tai koulutuksen järjestäjälle ei ole säädetty koulumatkaetuuden järjestämisvelvollisuutta.

Oppivelvollisen suorittaessa oppivelvollisuuttaan perusopetuslain mukaisessa perusopetuksessa, oppilaan oikeus ja kunnan velvollisuus järjestää koulumatkaetuus määräytyy edelleen perusopetuslain 32 §:n mukaisesti.

Ylioppilastutkinnon kokeiden maksuttomuudesta säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:ssä.

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa, vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia (17.5 §)

Oppivelvollisuuslaissa (18 §) säädetään koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta kuulla opetushenkilöstöä ennen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden hankkimista.

Oppivelvollisuuslaissa (19-20 §) säädetään majoituskorvauksen myöntämisestä oppivelvolliselle. Pykälässä säädetään edellytyksistä, jolloin koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus maksaa oppivelvolliselle majoituskorvausta sekä majoituskorvauksen suuruudesta. Kyse koulutuksen järjestäjälle säädetystä uudesta velvoitteesta.

Oppivelvollisuuslaissa (21 §) säädetään matkakorvauksen myöntämisestä oppivelvolliselle. Pykälässä säädetään matkakorvaukseen oikeutetuista oppivelvollisista. Käytännössä matkakorvaukseen on oikeutettu oppivelvollisuuslain mukaiseen majoituskorvaukseen (19-20 §) oikeutettu oppivelvollinen sekä tietyin edellytyksin maksuttomassa asuntolassa asuva oppivelvollinen. Pykälässä säädetään edellytyksistä, jolloin koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus maksaa oppivelvolliselle matkakorvausta. Kyse on koulutuksen järjestäjälle säädetystä uudesta velvoitteesta.

Oppivelvollisuuslaissa (23 §) säädetään opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä kunnan tietojensaantioikeuksista oppivelvollisuuslaissa säädettyjen ohjaus- ja valvontatehtävien sekä koulutuksen maksuttomuuteen liittyvien tehtävien toteuttamiseksi. Lisäksi säädetään koulutuksen järjestäjän tietojen

tietojensaantioikeudesta oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän

koulutukseen. Tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sisältyy edelleen myös eri koulutusmuotojen ns. substanssilakeihin.

Samassa yhteydessä myös valtakunnallista opinto- ja tutkintorekistereistä (1221/2020) annettua lakia on muutettu. Laissa säädetyn opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon ja opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitusta on laajennettu. Jatkossa opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää myös oppivelvollisuuslaissa opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, oppilaitoksen ylläpitäjille sekä kunnille säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen. Lakiin on lisätty myös uusia valtakunnalliseen tietovarantoon tietojen tallentamisvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Ne koskevat oppivelvollisuuslaissa tarkoitettua koulutuksen maksuttomuutta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevia tietoja. Lakiin on myös lisätty 2 a luku, jossa säädetään **uudesta oppivelvollisuusrekisteristä**. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, oppilaitoksen ylläpitäjille ja kunnille on säädetty sinne tietojen tallentamisvelvollisuus. Oppivelvollisuusrekisteriin tallennettuja tietoja käytetään opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille sekä kunnille oppivelvollisuuslaissa säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun ja maksuttoman koulutuksen toteuttamiseen.

Oppivelvollisuuslaissa (24 §) säädetään muutoksenhausta. Oppivelvollisuuslaissa (24.1 §) säädetään tilanteista, joissa perusopetuksen järjestäjän, kunnan tai koulutuksen järjestäjän päätökseen voidaan ensiasteessa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta. Oikaisua voidaan hakea aluehallintovirastolta päätökseen, joka koskee pidennettyä oppivelvollisuutta (2.3 §), oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä (7 §) tai opiskelupaikan osoittamista (15 §).

Näistä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä ja opiskelupaikan osoittamista koskevat päätökset ovat uusia, eikä vastaavia säännöksiä sisälly aiempaan lainsäädäntöön. Koska oppivelvollisuuslaissa ei säädetä toimivaltaisesta päätöksentekijästä, on kunnan, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien määrättävä toimivaltaisesta päätöksentekijästä hallintosäännöllä.

Oppivelvollisuuslain 24.3 §:ssä ei erikseen säädetä (luetella), mistä oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuista päätöksistä voi valittaa ensiasteessa hallinto-oikeuteen vaan tältä osin noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä. Valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomaisen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta. Valittamalla ei saa hakea muutosta päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Esimerkiksi opiskelijan matka- ja majoituskorvauksia (19 § - 21 §) sekä maksuttomuuden pidentämistä (17 §) koskevat hakemukset ovat sellaisia tilanteita, joihin koulutuksen järjestäjän tulee antaa muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös ja joissa päätöksiin haetaan ensiasteessa muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti hallinto-oikeudelta.

Oppivelvollisuuslaissa (17.3 §) säädetään oikeudesta saada hallintopäätös tietyissä maksuttomuutta koskevissa tilanteissa vain silloin, jos opiskelija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää. Tilanteita, joissa koulutuksen järjestäjän tulee antaa hallintopäätös

vain opiskelijan pyynnöstä ovat: oppivelvollisuuslain 16.1 §:ssä tarkoitettu oikeus maksuttomaan koulutukseen, 16.4 §:ssä tarkoitettu ilman hakemusta tehtävä maksuttomuuden pidennys, 17.1 §:ssä tarkoitettujen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden maksuttomuus sekä 17.2 §:ssä tarkoitettut maksut. Pyyntöä annettuun päätökseen on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeudelta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti.

Koska oppivelvollisuuslaissa ei säädetä toimivaltaisesta päätöksentekijästä edellä mainituissa asioissa, on koulutuksen järjestäjien määrättävä toimivaltaisesta päätöksentekijästä hallintosäännöllä.

Tässä yhteydessä myös perusopetuslakia on aikuisten perusopetuksen (46.8 §) osalta täsmennetty siten, että aikuisten perusopetuksen järjestäjän on tehtävä päätös asiassa, jossa oppilas katsotaan eronneeksi. Perusopetuslain 42 §:n on lisätty uusi 7 kohta, jonka mukaan päätökseen, joka koskee perusopetuslain 46 §:n 8 mom. tarkoitettua oppilaan katsomista eronneeksi saa hakea oikaisua aluehallintovirastolta. Myös tältä osin toimivaltaisesta päätöksentekijästä on määrättävä hallintosäännöllä.

Tietoa muualla

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivuille on koottu vastauksia oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyviin [usein kysytyihin kysymyksiin](#) .

Hansel on valmistellut toisen asteen oppikirjojen ja niihin liittyvien oheismateriaalien [yhteishankinnan](#) .

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, hyvinvointi ja sivistys

Minna Antila
lakimies

Opetus ja kulttuuri

Laki

ammattillinen koulutus

lukiokoulutus

perusopetus

Tulosta [Jaa](#)

Yhteystiedot

Yhteystiedot

+358 9 771 2038

+358 50 560 3353

Minna.Antila@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- opetus- ja kulttuuritoimen lakiasiat

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Lakiyksikkö

Lakiasiat

Kuntaliiton lakimiehet

MAARIT KALLIO-SAVELA

Ammatillisen koulutuksen erityisasiantuntija

Yhteystiedot

0407545501

+358 50 437 0045

Maarit.Kallio-Savela@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- ammatillinen koulutus

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Twitter-tili

[@KallioMaarit](https://twitter.com/KallioMaarit)

MINNA LINDBERG

Erytyisasiantuntija

Yhteystiedot

+358 9 771 2047

+358 50 577 2243

Minna.Lindberg@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- ruotsinkielinen koulutus
- maahanmuuttajien koulutus
- koulujen TVT-asiat

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Twitter-tili

 [@Lindbergminna](https://twitter.com/Lindbergminna)

MARI SJÖSTRÖM

Perusopetuksen erityisasiantuntija

Yhteystiedot

+358 9 771 2732

+358 50 575 8622

Mari.Sjostrom@kuntaliitto.fi**Vastualueet**

- esi- ja perusopetus
- erityisopetus
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- koulukuljetukset

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Twitter-tili[@MariSjostrom](https://twitter.com/MariSjostrom)**PÄIVI VÄISÄNEN-HAAPANEN**

Erityisasiantuntija

Yhteystiedot

+358 9 771 2800

+358 50 371 8273

Paivi.Vaisanen-Haapanen@kuntaliitto.fi**Vastualueet**

- opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus
- tuottavuus
- vapaa sivistystyö

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Twitter-tili[@HaapaPaivi](https://twitter.com/HaapaPaivi)**KYÖSTI VÄRRI**

Lukiokoulutuksen erityisasiantuntija

Yhteystiedot

+358 9 771 2032

+358 50 131 1976

1500 00 401 1020

Kyosti.Varri@kuntaliitto.fi**Vastualueet**

- lukiokoulutus

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Hyvinvointi ja sivistys -yksikkö

Twitter-tili[@KyostiVarri](https://twitter.com/KyostiVarri)**PALVELUSÄHKÖPOSTI HANKINTANEUVONTA****Yhteystiedot**hankinnat@kuntaliitto.fi**Vastualueet**

Palvelemme hankintayksiköitä julkisten hankintojen menettely- ja hankintalain soveltamiskysymyksissä.

Suosittellemme käyttämään ensisijaisesti palvelusähköpostiamme.

Organisaatio

Suomen Kuntaliitto ry

Lakiasiat

